

HUKUKİ YÖNÜYLE KAYIP/KAÇAK

Genç Ali Nihat DURSUN

Elektrik Mühendisi
EMO Ankara Şubesi Enerji Komisyonu Üyesi
nihat.dursun@emo.org.tr

Davacılar; davasını, faturalarla tahsil edilen bedellerin yasal olmadığını öne sürmekte ve bu konularda Yargıtay kararları bulunduğu gerekçesine dayanmaktadır.

Davalılar, elektrik enerjisi faturalarında yer alan kalemleri belirleme ve bu kalemlere ait fiyatları belirleme yetkisinin Kanunla EPDK'ya verildiğini, EPDK tarafından yürürlüğe konan yönetmelik, tebliğ ve kararlarla belirlenen tarife kalemlerine faturalarda yer verildiğini, şirketlerinin bu konuda tasarruf yetkisi bulunmadığını, tarifelerle ilgili idari yargıya başvurulması gerektiğini, davacının faturalara zamanında bir itirazda bulunmadığını öne sürmektedir.

Bu çerçevede, dosyadaki belge bilgiler ve davacı iddiaları kapsamında, yasal mevzuat dâhilinde inceleme yapılarak, dava konusu bedellerinin elektrik abonelerinden talep edilmesinin yerinde olup olmadığının öncelikle belirlenmesi ve varsa davacı alacaklarının hesaplanması gerekmektedir.

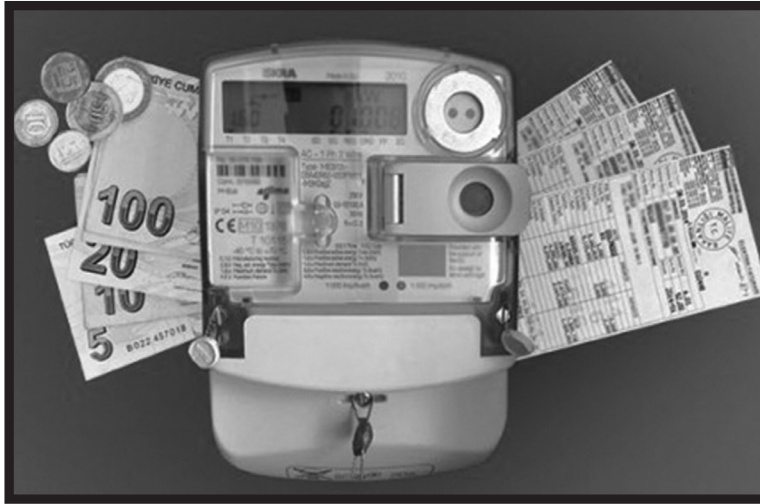
Ülkemizde elektrik enerjisinin kullanılması ile ilgili esaslar, kuruluş yasasına göre Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından yürürlüğe konan ve 01.03.2003 tarihinde yürürlükten kalkan Elektrik Tarifeleri Yönetmeliği ile düzenlenmiştir. Bu dönem içerisinde abonelerin sayaçlarının okunması sonucunda birbirini takip eden 2 okuma

değeri farkı çerçevesinde TEDAŞ tarafından belirlenen ve Enerji Bakanlığı'nca onaylanan birim satış fiyatları kullanılarak elektrik tüketim faturaları düzenlene gelmiştir. Söz konusu faturaların tahakkukunda kullanılan birim elektrik satış fiyatları içinde, elektriğin dağıtım şirketine satış fiyatı, personel giderleri, işletme giderleri ve yatırım dâhil her türlü hizmet giderleri kapsamında belirlenen kâr payı, TRT payı ve

BTV bedelleri de yer almasına karşılık, bu bedeller ayrı ayrı gösterilmemiş, TEDAŞ ile 4 ayrı görevli şirket için tek düzen ulusal tarife uygulanmıştır.

Elektrik enerjisinin üretimi, iletimi, dağıtım ve perakende satışının serbest piyasa koşullarında yapılabilmesi için 2002 yılında

4628 sayılı yasa yürürlüğe konmuş, yasa ile her türlü piyasa faaliyetlerinin belirlenmesinde ve uygulanmasında EPDK yetkili kılınmıştır. EPDK, 4628 sayılı yasa kapsamında, bu süreçte çeşitli Yönetmelikler çıkarmış, üretim, iletim, dağıtım faaliyetlerinde yeni düzenlemeler yaparak lisans alınması koşulunu getirmiş, nihai tüketicilere uygulanan tarife yapısının belirli bir süreçte ayrıştırılarak maliyeti ve verimliliği esas alan bir yapıya geçme çalışmaları başlatmıştır. EPDK'ca yapılan çalışmalarda bölgesel bazlı maliyet esaslı tarifeye geçiş amaçlandığı gibi, piyasada faaliyet gösteren lisanslı tüm üretim, iletim, dağıtım, toptan satış şirketlerinin verimliliği de esas alınmıştır.

Yukarıda kısaca özetlenen çalışmalar kapsamında EPDK'ca nihai tüketicilerle ilgili yürürlüğe konan Müşteri Hizmetleri Yönetmeliği ile elektrik enerjisinin kullanımındaki esaslar belirlenmiş olup, söz konusu yönetmelik abonelik sözleşmelerinin de ayrılmaz bir parçasıdır. Söz konusu Yönetmeliğin 16. 21. ve 22. maddelerinde; tüketicilerin aktif ve reaktif elektrik enerjisi tüketiminin uygun şekilde tesis edilmiş, sayaç ve ölçüm sistemleri kurulmak suretiyle ölçülmesi, tüketici sayacından ödeme bildirimine esas tüketim dönemleri itibarıyla dönem sonu endekslerini okunması ve birbirini takip eden iki dönem arasındaki endeks farkının tüketicinin elektrik enerjisi tüketimi olarak kabul edilmesi ve faturalarda yer alması, faturalarda bir hata bulunması halinde 23. Madde çerçevesinde abonenin itirazının değerlendirilmesi öngörülmüştür.

Taraflar arasında akdedilen sözleşmelerde uygulanacak tarife konusunda bir kararlaştırma bulunmamakta, aktif enerji bedeli dahil tüm kalemler mer'î mevzuat ve EPDK kararları doğrultusunda belirlenmekte ve uygulanmaktadır.

Halen ülkemizde EPDK'ca yapılan çalışmalar sonucunda bölgesel tarifeye geçiş şartları oluşmadığından, ulusal tarife uygulanmakta olup, bölgeler arasındaki önemli orandaki farklılığa bağlı olarak elektrik enerjisi alış fiyatları kapsamında çapraz sübvansiyon uygulanmaktadır. Bu kapsamda lisanslı 21 dağıtım şirketi ile tüm perakende satış şirketlerinin tüketicilere uygulayacağı perakende satış tarifeleri aynı olup, bu şirketlerin bölgelerinde mevcut kayıp kaçak oranları nedeniyle oluşan farklılık, EPDK'ca fiyat eşitlemesi mekanizması uygulanarak dengelenmektedir.

Ülkemizin coğrafi yapısı, sanayileşmesi, sosyal ve kültürel özellikleri çerçevesinde her görev bölgesinde fiili kayıp ve kaçak oranları çok büyük farklılıklar arz etmektedir. Söz konusu kayıp-kaçak oranları sadece haksız fiille bedeli ödenmeksizin tüketilen kaçak enerji miktarı da değildir. Teknik olarak şebeke üzerinde tüm dünyada kabul gören belirli bir oranda önlenmesi söz konusu

olmayan bir kayıp mevcuttur. Söz konusu teknik kayıp oranı OG şebekesinde % 1'in çok altında kalmasına karşılık AG şebekelerinde % 5-7 aralığında oluşabilmektedir. Bu oran hatların ve tesislerin yapımı ve bakımına göre de değişiklik arz etmektedir. Ne yazık ki şebekelerin durumu, OG'den tüketim yapan sanayi tüketicisinin payı çerçevesinde makul düzey olarak % 3-8 aralığında olması beklenen kayıp-kaçak oranları bazı bölgelerimizde % 10'un üzerinde olduğu gibi bazı bölgelerimizde % 50-60 seviyesindedir.

Yukarıdaki bölümlerde kısaca açıklandığı üzere EPDK'ca geçiş dönemi tarifeleri uygulanmış, bu süreçte ulusal tarife aynen uygulanmaya devam edilmiş, ancak birim perakende satış fiyatı içinde önceden de yer alan Belediye Tüketim Vergisi, TRT payı ve Elektrik Enerjisi Fon bedelleri tarife dışına alınmış, 875 sayılı Kurul Kararı ile 2006 yılından itibaren enerji fiyatları ayrıştırmaya yapılmış bu ayrıştırmada kayıp kaçak bedeli, dağıtım bedeli, iletim bedeli ve PSH bedeline de ayrı ayrı yer verilmiş olmasına karşılık, ayrıştırılmış tarifeler aboneler açısından yürürlüğe konmamıştır.

Bilhare 2007 yılı başından itibaren iletim sistem kullanım bedeli, dağıtım sistem kullanım bedeli, perakende satış hizmet bedelleri de tarife dışına çıkarılmış ve bu bedeller ayrı ayrı faturalarda yer almaya başlamıştır.

EPDK, uygulamaya koyduğu geçiş süreci kapsamında 4628 Sayılı Kanunun 3. Maddesi 1. Fıkrası C bendinde öngörülen elektrik dağıtım ve perakende satışına ilişkin yasal ayrıştırmaya 01.01.2013 tarihinden itibaren geçilmesine

karar vermiş, Elektrik Dağıtım Bölgelerinde Uygulanacak Fiyat Eşitleme Mekanizması Hakkında Tebliği yürürlüğe koyarak 2011 yılı başından itibaren geçerli olmak üzere 28.10.2011 tarih ve 2991 sayılı Kurul kararı ile kayıp-kaçak bedellerinin ve PSH bedeli içinde yer alan sayaç okuma bedelinin faturalarda yer almasına ve ayrıştırılmasına karar vererek bu bedellerin yer aldığı ayrıştırılmış tarifeleri yürürlüğe koymuştur. Bu uygulama çerçevesinde, faturalarda ilave olarak kayıp-kaçak bedeli ile sayaç okuma bedelleri de ayrıca yer almaya başlamıştır.

Elektrik enerjisi tüketici satış fiyatları EPDK tarafından çerçevesi belirlenen bir tarife metodolojisi ile fiyatlandırılmakta, bu fiyatlandırma maliyet kalemlerinin bir nevi ayrıştırılmasını içermekte, elektriğin üretim aşamasından nihai tüketiciye ulaştırılmasına anına kadar doğan farklı maliyet kalemlerinin ayrı ayrı tarife birim fiyatlarına yansıtılmasını sağlamakta ve sektörün serbest piyasa faaliyeti içinde güvenilirliği, sürekliliği, verimliliği, rekabeti amaçlanmaktadır. Bu çerçevede, EPDK'ca 01.01.2013 yılında başlatılacak yeni dönemde 21 dağıtım şirketi için önceden her yıl bir önceki yıla göre azalış göstererek makul bir seviyeye gelecek şekilde hedef kayıp-kaçak oranları belirlenerek ve dağıtım şirketlerinin de hedeflerin gerçekleşmesinde sorumluluğu esas alınarak, ülkemizde kayıp kaçak oranlarının kabul edilebilir bir seviyeye gelmesi amaçlanmıştır.

21 Dağıtım Şirketi'nin özelleştirilmesi için çıkılan ihalede temel konu, her bir dağıtım bölgesinde; son % kayıp kaçak değerini 10 yıl bazında yıllara sarıh düşürüleceği % değerleri dikkate

alınarak, kim daha düşük seviyede % kayıp kaçak değeri teklif ediyor ise o firma ihaleyi kazanmıştı. İhaleyi kazanan firma; daha önce tespiti yapılan 'İşletme Hakkı Devir Bedeli' adı altındaki bedeli yatırmak suretiyle o bölgenin dağıtım şirket olmuştur. Üzerinden on yıl geçmiş olmasına karşın taahhüt edilen kayıp-kaçak değerleri konusunu 21 şirkete soran olmamıştır. Ta ki 01.01.2013 tarihinde EPDK'nın aklına gelmiştir. EPDK; 'Halen ülkemizde EPDK'ca yapılan çalışmalar sonucunda bölgesel tarifeye geçiş şartları oluşmadığından, ulusal tarife uygulanmakta olup, bölgeler arasındaki önemli orandaki farklılığa bağlı olarak elektrik enerjisi alış fiyatları kapsamında çapraz sübvansiyon uygulanmaktadır. Bu kapsamda lisanslı 21 dağıtım şirketi ile tüm perakende satış şirketlerinin tüketicilere uygulayacağı perakende satış tarifeleri aynı olup, bu şirketlerin bölgelerinde mevcut kayıp-kaçak oranları nedeniyle oluşan farklılık, EPDK'ca fiyat eşitlemesi mekanizması uygulanarak dengelenmektedir. Kayıp-kaçak oranları bazı bölgelerimizde % 10'un üzerinde olduğu gibi bazı bölgelerimizde % 50-60 olan değerleri; tüketici faturalarına yansıtılmışlardır.

Mahkemelerde, davalar enerji tüketicileri tarafından şakır şakır kazanılınca, bu sefer, EPDK 2016 yılı itibarıyla kayıp-kaçak ve diğer kalemleri enerji bedeli içine gömerek EPDK suç işlemektedir. Zira bu işlemi yapmakla, EPDK tüketicilerin doğru bilgi alma hakkını da engellemektedir. Bu korku ve endişeyle işi yasa çözme yoluna girerek; konu TBMM'ye taşınmıştır.

